

# Bunt Spartakusa – antyczna walka o wolność

**Anna Magdalena Wołek**

Instytut Filologii Klasycznej

Uniwersytet Jagielloński

**Recenzent:** dr hab. Dariusz Brodka, prof. UJ

Najprostsza definicja buntu mówi, iż jest to odrzucenie uznawanych powszechnie norm i wartości, połączone z próbą zastąpienia ich nowymi. Nic dziwnego, iż nie jest on obcy człowiekowi, a nawet, jak napisał Albert Camus: „Człowiek, aby istnieć, musi się buntować<sup>1</sup>”. Postaci buntowników często przechodziły do historii, są nam znane już z czasów starożytnych. Każdy chyba słyszał o buncie gladiatorów, określanym mianem powstania Spartakusa<sup>2</sup>. Było to największe powstanie niewolników w starożytnym Rzymie, które trwało ponad dwa lata i podczas którego Rzymianie ponieśli poważne straty. Kim był Spartakus, kim byli jego ludzie i o co tak naprawdę walczyli?

Sytuacja gladiatorów w świecie rzymskim była jasna. Mogli być oni uwielbiani przez tłumy, mogli zdobywać chwałę i sławę na arenie, jednakże gdy z niej schodzili, stawali się wyłącznie niewolnikami, których życie spoczywało w rękach ich panów. Oczywiście, utrata dobrze wyszkolonego gladiatora była dla lanisty (właściciela szkoły gladiatorów<sup>3</sup>) dużym ciosem finansowym, co sprawiało, że walczącym zapewniało znakomitą opiekę medyczną, niemniej jednak większość pojedynków prowadzono na śmierć i życie, toteż wiadome było, że któryś z walczących zginie<sup>4</sup>. Gladiatozzy nie mogli mieć rodzin (było to dopuszczalne tylko w wyjątkowych przypadkach), mieszkali w koszarach i codziennie byli poddawani morderczemu treningowi. Za każdym razem, gdy ich właściciel zdecydował, że wystąpią na arenie, ryzykowali życiem, tylko po to, by zadowolić żądny krwi tłum (który, jeżeli

---

<sup>1</sup> W *Człowieku Zbuntowanym*.

<sup>2</sup> Niniejszy artykuł opiera się głównie na dwóch źródłach, które są najistotniejsze przy próbie opisu powstania Spartakusa. Są to *Żywoty sławnych mężów* (konkretnie żywot Krassusa) Plutarcha z Cheronei, oraz *Historia Rzymska* Appiana z Aleksandrii (oba dostępne w tłumaczeniu na język polski, por. bibliografia).

<sup>3</sup> Pojęcia związane z gladiatorami, które powtarzały się będą w artykule to *lanista* – właściciel szkoły gladiatorów, oraz *ludus* – szkoła gladiatorów.

<sup>4</sup> D.G. Kyle, *Sport and Spectacle in the Ancient World*, Oxford 2007, s. 238.

był zadowolony z walki, mógł również sprawić, że pokonanemu darowano życie). Kiepską sytuację gladiatorów, jak również wyzysk niewolników w latyfundiach, zalicza się do głównych przyczyn powstania Spartakusa. Warto tutaj podkreślić, iż dysponujemy jedynie przekazami autorów pro-rzymskich, zatem nie możemy spodziewać się obiektywnego spojrzenia na powstanie czy prób zrozumienia buntowników i ich racji. Widać to już na początku przekazu Plutarcha, gdzie historyk tak opisuje przyczyny powstania:

Z przyczyn nieważkich, w odczuciu krzywdy, że właściciel trzyma ich w zamknięciu przymusowo, by potem występowali w pojedynkach, dwustu takich [gladiatorów] postanowiło uciec<sup>5</sup>.

Powstanie wybuchło w Kapui, w szkole gladiatorów Lentulusa Batiatusa, gdzie lanista ów trenował głównie Traków i Galów<sup>6</sup>. Warto tu nadmienić, iż powstanie niewolników zdarzały się w Rzymie już wcześniej, jednak zawsze były krwawo tłumione przez armię i nie sprawiały większych kłopotów. Tym razem rzecz miała się inaczej. Prowodyr powstania, Spartakus, wraz ze swymi kompanami a później dowódcami oddziałów, Ojnomajosem i Kriksusem, schronili się na wzgórzu Wezuwiusza<sup>7</sup>. Na temat Ojnomajosa nie posiadamy zbyt wielu informacji, natomiast Kriksus miał pochodzić z Galii<sup>8</sup> i odegrał ważną rolę w powstaniu<sup>9</sup>. Plutarch podaje, że na początku spiskowców było siedemdziesięciu ośmiu<sup>10</sup>, jednak w bardzo krótkim czasie zyskali poparcie wielu zbiegłych niewolników, jak również okolicznej biedoty, rolników i pasterzy<sup>11</sup>. Do kryjówki na Wezuwiuszu przybywali coraz to nowi zwolennicy Spartakusa, uzbrojenie zdobywali zaś, pokonując wysyłane na nich rzymskie wojska z Kapui.

Doszło wreszcie do pierwszej większej bitwy, u podnóża Wezuwiusza, na którym chronili się gladiatorzy. Rzymianie mieli do dyspozycji 3000 żołnierzy pod wodzą propretora Klodiusza Glabera. Uznali, iż jest to wystarczająca ilość, mając w pamięci poprzednie tego typu bunty, tłumione bez większych trudności. Warto tu nadmienić, iż bardzo długo mieszkańcy Imperium bagatelizowali powstanie. Nie byli w stanie uwierzyć, że garstka

---

<sup>5</sup> Plutarch z Cheronei, *Żywoty sławnych mężów: Krassus*, 8.

<sup>6</sup> Ibidem, 8.

<sup>7</sup> Por. Appian z Aleksandrii, *Historia rzymska*, 116.

<sup>8</sup> Por. M. Grant, *Gladiators*, London 2000, s. 21.

<sup>9</sup> Por. dalsza część artykułu.

<sup>10</sup> Por. Plutarch z Cheronei, op. cit. 8.

<sup>11</sup> Por. Appian z Aleksandrii, op. cit. 116.

niewolników może zagrozić potędze i bezpieczeństwu Rzymu. Dopiero kolejne zwycięstwa buntowników i śmierć rzymskich żołnierzy uświadomiły im, iż sprawa jest poważna. Wracając jednak do bitwy i rzymskiego dowódcy Glabera: podobnie jak jego rodacy zlekceważył on Spartakusa i jego ludzi. Nie wystawił w obozie wystarczającej ilości straży, jak również nie zabezpieczył terenu dostatecznie – obstawił wartownikami tylko główną ścieżkę prowadzącą na wzgórze. Gladiatorzy zeszli nocą po skałach, pomagając sobie linami splecionymi z winorośli i uderzyli od tyłu na obóz Rzymian<sup>12</sup>. Ponad połowa legionistów padła ofiarą rzezi, reszta zbiegła w popłochu, zaś Spartakus zdobył dla swoich towarzyszy zapasy, zbroje i broń. Owo zwycięstwo sprawiło, że w szeregi buntowników Spartakusa zapragnęło wstąpić jeszcze więcej ludzi.

Kolejnym pokonanym przez Spartakusa rzymskim dowódcą był Publiusz Warynius<sup>13</sup>. Najpierw zwyciężeni zostali jego poddowódcy – Furiusz i Kossyniusz. Pierwszy, wraz z trzytysięcznym oddziałem musiał ratować się ucieczką, drugi zaś został zaskoczony przez gladiatorów podczas kąpieli – zbiegł do obozu, jednak Spartakus podążył za nim, rozgromił jego wojsko i znów zyskał liczne łupy<sup>14</sup>. Nadeszła także kolej Waryniusza, który w kilku bitwach został pokonany, a następnie całkowicie rozbity i ośmieszony, gdy Spartakus odebrał mu konia, zaś samemu Rzymianinowi cudem udało się uniknąć niewoli<sup>15</sup>.

Rzymian zaczęły niepokoić porażki oraz narastające niebezpieczeństwo ze strony Spartakusa i wciąż rosnące w siłę jego oddziały. Nie chodziło już tylko o „haniebną niegodziwość buntu”<sup>16</sup> lecz o realne zagrożenie ze strony gladiatorów. Władze postanowiły wysłać do walki obu konsulów (na rok 72 przed Chrystusem) – Lucjusza Gelliusza i Korneliusza Lentulusa Klodianusa<sup>17</sup>. Tymczasem wojska niewolników podzieliły się. Spartakus udał się z głównymi siłami do Galii Przedalpejskiej<sup>18</sup>, zaś około trzydziestu tysięcy wojowników pod wodzą Kriksusa ruszyło wyzwolić wszystkich niewolników w Rzymie. Wojska Gelliusza ruszyły w pościg za

---

<sup>12</sup> Por. Plutarch z Cheronei, op. cit. 9.

<sup>13</sup> Zarówno w przypadku Glabera, jak i Waryniusza historycy podają różne warianty imion i mieszają tych dowódców. Szerzej na ich temat oraz próba wyjaśnienia i sprostowania przekazów por.: W. Drumann, *Geschichte Roms*, t. IV, Leipzig 1908, s. 612n.

<sup>14</sup> Por. Plutarch z Cheronei, op. cit. 9.

<sup>15</sup> Por. Ibidem, 9; Appian z Aleksandrii, op. cit. 116.

<sup>16</sup> Plutarch z Cheronei, op. cit. 9.

<sup>17</sup> Por. Appian z Aleksandrii, op. cit. 117.

<sup>18</sup> Łac. *Gallia Cisalpina*, część Galii leżąca na południe od Alp.

Kriksusem. Obie armie spotkały się w bitwie w pobliżu góry Garganus<sup>19</sup>. Krwawa bitwa zakończyła się klęską buntowników. Poległ sam Kriksus oraz około dwudziestu tysięcy jego ludzi<sup>20</sup>.

Tymczasem drugi konsul, Lentulus, otoczył Spartakusa, który jednak nie dał się zaskoczyć i natychmiast zdecydował się na bitwę, w której zwyciężył. Gladiatorzy skierowali się w stronę Alp, gdzie próbował ich powstrzymać Kassjusz z dwoma legionami. Doszło do bitwy pod Mutynią<sup>21</sup>. Rzymianie zostali pokonani, zaś Kassjusz ledwo uszedł przed niewolą<sup>22</sup>. Resztki jego wojsk także ratowały się ucieczką, zaś powstańcy zajęli Mutynię.

Kolejne klęski sprawiły, iż nikt nie chciał podjąć się walki ze Spartakusem. Jednocześnie, zagrożenie z jego strony było coraz większe. Senat na głównego dowódcę w wojnie z buntownikami wyznaczył teraz Krassusa<sup>23</sup>, bogatego rzymskiego polityka, wodza, członka I triumwiratu (ur. 114 przed Chrystusem, zm. 53 przed Chrystusem). Krassus miał do dyspozycji osiem legionów, jednak mimo tego nie mógł mieć pewności, że wygra<sup>24</sup>. Pierwszą kwestią, którą postanowił się zająć, było morale żołnierzy. Z tych, którzy przegrali ze Spartakusem poprzednie bitwy i uciekli, losowo wybierał i karał śmiercią co dziesiątego<sup>25</sup>. Żołnierze mieli zacząć bać się bardziej haniebnej śmierci z rąk dowódcy, niż tego, iż polegną w bitwie z gladiatorami. Zebrawszy armię, Krassus zatrzymał się u granic Picenum, zaś jednego ze swych dowódców, Mummiusza z dwoma legionami wysłał z rozkazem marszu za nieprzyjacielem, bez podejmowania walki. Mummiusz nie usłuchał rozkazów i wdał się w bitwę, którą przegrał, tracąc wielu ludzi i ratując się ucieczką. Także on i ci, którzy przeżyli zostali ukarani przez Krassusa<sup>26</sup>.

Doszło wreszcie do potyczki, zwanej bitwą o wał Krassusa (rok 71 przed Chrystusem). Jesienią Spartakus wkroczył na półwysep Bruttium<sup>27</sup>. Stamtąd miał zamiar udać się na Sycylię przy pomocy pirackiej floty. Krassus postawił na całej szerokości półwyspu mur, zaś wzdłuż niego naszpikowany

---

<sup>19</sup> W Apulii.

<sup>20</sup> Por. B. Nowaczyk, *Powstanie Spartakusa 73-71 p.n.e.*, Warszawa 2008, s. 132.

<sup>21</sup> Dzisiejsza Modena, leży w dolinie Padu.

<sup>22</sup> Por. Plutarch z Cheronei, op. cit. 9.

<sup>23</sup> Marek Licyniusz Krassus.

<sup>24</sup> Por. Appian z Aleksandrii, op. cit. 118.

<sup>25</sup> Mówią o tym zarówno Plutarch, jak i Appian, zmieniając jedynie szczegóły dotyczące sposobu wyboru karanych i ich ilości. Plutarch szczegóły podaje opisując karanie Mummiusza i jego legionistów.

<sup>26</sup> Por. Plutarch z Cheronei, op. cit. 10.

<sup>27</sup> Kraina historyczna, leżąca w południowej części Półwyspu Apenińskiego, wzdłuż Cieśniny Mesyńskiej).

zaostrzonymi palami rów<sup>28</sup>. Piraci nie wywiązali się z umowy, wobec czego wojska Spartakusa znalazły się w pułapce. Początkowo gladiatorzy lekceważyli zagrożenie, nie zdając sobie sprawy, że Krassus mógł tak szybko wybudować tak ogromne umocnienia. Wkrótce zaczęło im brakować żywności, zaś atak na wały zakończył się niepowodzeniem. Rozpoczęło się regularne oblężenie, podczas którego ludzie Spartakusa podejmowali działania zaczepne. Morale niewolników spadało, podczas gdy Rzymianie odzyskiwali wiarę w potęgę swego Imperium. Okazja do ucieczki nadarzyła się wraz z nocną śnieżycą. Gladiatorzy zasypali wówczas trupami ludzi i zwierząt część rowu, po czym zrobili wyłom w murze i przedarli się<sup>29</sup>.

Tymczasem Senat postanowił szybciej zakończyć sprawę Spartakusa, gdyż oblężenie wydawało im się niedobrym i haniebnym rozwiązaniem. Powołano zatem do walki z powstańcami Pompejusza<sup>30</sup>, co nie spodobało się Krassusowi. Wódz nie chciał, by na kogoś innego spadła chwała za pokonanie Spartakusa, zaczął zatem dążyć do przyspieszenia ostatecznej walki. Pomimo iż wcześniej domagał się pomocy od Lukullusa<sup>31</sup> i Pompejusza, teraz był na tyle pewien wygranej, że zmienił zdanie na ten temat<sup>32</sup>. Najpierw rozgromił zatem oderwanych od Spartakusa gladiatorów pod wodzą Gannicjusza i Kastusa w bitwie pod Camalatrūm. Odrzucił propozycję układu złożoną przez Spartakusa, który wobec tego rozpoczął marsz w kierunku Brundyzjum, do którego w międzyczasie powróciły wojska Lukullusa. Spartakus musiał zatem stawić czoła ścigającemu go Krassusowi, aby nie znaleźć się w pułapce pomiędzy dwiema rzymskimi armiami<sup>33</sup>.

Doszło wreszcie do spotkania głównych armii Krassusa i Spartakusa, który, zachęcany przez swoich ludzi, zaprzestał ucieczki. Rozpoczęła się walka, znana jako bitwa nad rzeką Silarus<sup>34</sup>. Gladiatorzy mieli przewagę liczebną, ich siły liczyły około sześćdziesięciu tysięcy ludzi, zaś siły Krassusa tylko czterdzieści tysięcy. Spartakus w centrum szyku umieścił najsilniejsze oddziały, zaś jazdę i lekkobrojnych na skrzydłach. Doszło do krwawego starcia, w którym Spartakus próbował utorować sobie drogę do Krassusa.

---

<sup>28</sup> Por. Appian z Aleksandrii, op. cit. 118.

<sup>29</sup> Por. Plutarch z Cheronei, op. cit. 11.

<sup>30</sup> Gnaeus Pompeius Magnus, ur. 29 września 106 przed Chrystusem., zm. 28 września 48 przed Chrystusem, rzymski polityk i dowódca wojskowy.

<sup>31</sup> Lucius Licinius Lucullus, ur. 117 przed Chrystusem., zm. 56 przed Chrystusem, rzymski wódz i polityk, sławny dzięki zwycięstwom w wojnie z władcą Pontu Mitrydatesem VI Eupatorem.

<sup>32</sup> Por. Ibidem 11; Appian z Aleksandrii, op. cit. 120.

<sup>33</sup> Por. Appian z Aleksandrii, op. cit. 119.

<sup>34</sup> Obecnie Sele, niektórzy historycy piszą, że miejscem bitwy była Lukania lub Apulia.

Zabił dwóch jego centurionów, jednak nie zdołał osiągnąć wodza. Został raniony włócznią w udo, jednak nie zrezygnował ale przyklęknął i, osłaniając się tarczą, odpychał ataki wrogów. Wreszcie został otoczony i zakłuty na śmierć<sup>35</sup>. Buntownicy ponieśli klęskę. Około pięćdziesięciu tysięcy ludzi poległo, zaś sześć tysięcy dostało się do rzymskiej niewoli. Tych, których pojmano, Krassus rozkazał ukrzyżować wzdłuż prowadzącej z Rzymu do Kapui drogi<sup>36</sup>. Mieli być świadectwem jego sukcesu, a także przestrogą dla innych niewolników, którym przysłoby do głowy się zbuntować. Sam Krassus okrył się chwałą, znakomicie przeprowadziwszy niebezpieczną akcję przeciw wrogowi Rzymu<sup>37</sup>.

Tak oto zakończyło się największe powstanie niewolników w starożytności, największy bunt, podczas którego ludzie walczyli o swoją wolność i godność. Sytuacja niewolników nie poprawiła się zbytnio, Rzymianie stali się wobec nich bardziej ostrożni i podejrzliwi, zniszczone zostały znaczne obszary Italii, właściciele niewolników ponieśli duże straty, zginęło mnóstwo ludzi, nie tylko żołnierzy, ale też biedoty, która poparła buntowników.

Warto przyjrzeć się bliżej postaci przywódcy buntu, Spartakusowi. Pochodził prawdopodobnie z Tracji, z ludu Majdów<sup>38</sup>, i został schwytany do niewoli po przegranej bitwie<sup>39</sup>, choć niektórzy badacze twierdzą, iż ta narodowość została mu przypisana już w starożytności, ponieważ posługiwał się trackim stylem walki<sup>40</sup>. Miał być znakomitym gladiatorem, który szybko zdobył wysoką pozycję w swoim *ludus* i przez pewien czas nawet nauczał innych. Plutarch opisuje, iż był on „ewny siebie i bardzo silny, a także rozumem i kulturą stojący ponad swym losem, bardziej grecki, niżby wskazywało jego pochodzenie”<sup>41</sup>.

Powtarza również plotkę, według której, gdy tylko przyprowadzono Spartakusa do Rzymu, by go sprzedać, wokół jego głowy podczas snu owinął się wąż. Jego żona, czarownica oddająca się orgiastycznemu kultowi Dionizosa, przepowiedziała, iż jest to znak jego przyszłej i przerażającej siły. Pojawiają się zatem już w starożytności legendy związane z jego osobą.

---

<sup>35</sup> Por. Plutarch z Cheronei, op. cit. 11.

<sup>36</sup> Por. Appian z Aleksandrii, op. cit. 119.

<sup>37</sup> Por. Fields N., *Spartacus and the Slave War 73-71 BC: A Gladiator Rebels Against Rome*, New York 2009, s. 72.

<sup>38</sup> Por. Plutarch z Cheronei, op. cit. 8.

<sup>39</sup> Por. Appian z Aleksandrii, op. cit. 116.

<sup>40</sup> F. Kanz, K. Grossschmidt, *Head Injuries of Roman Gladiators*, "Forensic Science International", nr 3, 2006, s. 210.

<sup>41</sup> Plutarch z Cheronei, op. cit. 8.

Niewiele więcej na temat Spartakusa możemy się od antycznych autorów dowiedzieć. Nie skupiają się oni na jego motywacjach ani nie próbują wnikać w to co mógł myśleć, czy czuć. Dla nich, podobnie jak dla wszystkich Rzymian, był tylko niewolnikiem, który ośmielił się rzucić wyzwanie wielkiemu Rzymowi. Zgodnie przyznają, iż był to człowiek odważny i waleczny, jednak nic poza tym. Z opisów wynika jednak również, iż nieobce mu były również brutalność i okrucieństwo. Z pewnością dbał o dobre imię swoje i innych dowódców – po śmierci Kriksusa uhonorował go, zabijając trzystu rzymskich jeńców i zmuszając ich do bratobójczej walki na śmierć i życie na wzór tej, którą toczyli na arenach gladiatorzy<sup>42</sup>. Był również człowiekiem walecznym i pomysłowym<sup>43</sup>, wzbudzającym podziw i miłość wśród przyjaciół i grozę wśród wrogów.

Dlaczego zatem, mając dobrego przywódcę i cel, o który warto walczyć, buntownicy ostatecznie przegrali i zapłacili za swą batalię życiem? Główną przyczyną był z pewnością brak porozumienia w szeregach Spartakusa. Ludzie, których połączyło marzenie o wolności i którzy na arenie zdawali się być tacy sami, pochodzili w rzeczywistości z wielu rozmaitych plemion, wychowani byli w odmiennych religiach i kulturach. Nic zatem dziwnego, iż po odzyskaniu wolności, różni byli gladiatorzy obierali sobie różne cele. Kolejne zwycięstwa sprawiały, iż niewolnicy byli coraz bardziej pewni siebie, nieraz lekceważąc wroga i zarazem popełniając ten sam błąd, który na początku zrobili Rzymianie. Byli coraz bardziej żądni krwi Rzymian i jak najszybszego zakończenia walk z przeciwnikiem, który wysyłał przeciw nim większe armie i lepszych dowódców. Jak pisze Plutarch:

To zwycięstwo jednak zgubiło Spartakusa. Zbiegli niewolnicy nabrali pewności siebie i nie myśleli już dalej stronić od bitwy i słuchać dowództwa<sup>44</sup>.

Część powstańców chciała pozostać w Italii i plądrować okolice, część wolała uderzyć na Rzym, część zaś pragnęła powrócić bezpiecznie na swoje ziemie. Oczywiście, jak zauważają badacze, bardzo istotne były tutaj względy różnic socjalnych – sporo ze zwербowanych przez Spartakusa ludzi było niewolnikami od urodzenia, nie mieli zatem dokąd wracać i nie znali innego życia; zaś równie wielu było wolnymi chłopami, którzy woleli zostać w Italii i otrzymać ziemie. Dużą część stanowili też – tacy jak Spartakus – wojownicy, walczący dawniej z Rzymem i pragnący powrócić do Galii, Tracji czy innych

---

<sup>42</sup> Por. Appian z Aleksandrii, op. cit. 119.

<sup>43</sup> Poświadczają to liczne zwycięstwa w bitwach z lepiej uzbrojonym i wyszkolonym przeciwnikiem oraz wspomniane już zejście z Wezuwiusza po pnącach winogron.

<sup>44</sup> Plutarch z Cheronei, op. cit. 11.

krain, w których się urodzili<sup>45</sup>. Warto wspomnieć, iż grupy, które kolejno odłączały się od Spartakusa, ponosiły bardzo szybko klęskę w walce z Rzymianami. Najpierw rozgromiono armię Kriksusa, potem zaś buntowników pod wodzą Gannicjusza i Kastusa<sup>46</sup>.

Powstanie Spartakusa jest oczywiście tematem interesującym i popularnym do dziś. Najnowsza poświęcona gladiatorowi produkcja to serial wyprodukowany przez telewizję Starz. Obecnie składają się na niego trzy części: *Spartacus: Blood and Sand*, *Spartacus: Gods of the Arena*, oraz *Spartacus Vengeance*<sup>47</sup>. Warto podkreślić, iż bunt, który miał poprowadzić niewolników do odzyskania wolności, nie wydał się, jak na razie, dostatecznie interesującym tematem dla twórców serii. Główni bohaterowie nie walczą bowiem o wolność, ale kierują nimi osobiste motywacje, dalekie od idealistycznej wizji zrządzenia łańcuchów i wyzwolenia wszystkich niewolników. Początkowo, główny bohater, Spartakus (Andy Whitfield, następnie, po śmierci aktora Liam McIntyre), chce jedynie zemścić się za krzywdy, jakich doznał przez Rzymian – utratę wolności i ukochanej żony Sury (podtytuł trzeciej części, „vengeance” mówi zresztą sam za siebie). Dopiero po odzyskaniu wolności, zabiciu Quintusa Lentulusa Batiatusa (właściciela *ludus*, w którym był niewolnikiem, w tej roli John Hannah), jego żony i przyjaciół, ucieczce i zebraniu armii, uświadamia sobie, że walka o wolność innych może być istotna. Nadal jednak jako nadrzędny cel stawia sobie zabicie pretora Klodiusza Glabera, który był odpowiedzialny za schwytanie do niewoli Spartakusa i jego żony. Niestety, jego odczucia nie do końca są podzielane przez jego towarzyszy broni. Kriksus (Manu Bennett) jest zdecydowanie bardziej zainteresowany odzyskaniem swojej ukochanej Naevii (Cynthia Addai-Robinson), która została zesłana do pracy w kopalni. Jego postawa prowadzi do konfliktów między gladiatorami. Szczególnie nie podoba się to Agronowi (Daniel Feuerriegel). On i Kriksus nigdy nie potrafili się porozumieć (jeden jest Galem, drugi Germanem), a kiedy Kriksus postanawia ratować Naewię, Agron otwarcie przeciw temu protestuje. Wydaje się człowiekiem walczącym o wolność, jednak gdy tylko udaje mu się ocalić cały transport niewolników ze swoich ziem, zaczyna bardziej interesować się ucztami i winem oraz udowadnianiem reszcie gladiatorów, jak silni i odważni są jego pobratymcy. Gannicus (Dustin Clare), jeden z najpopularniejszych gladiatorów, był mistrz Kapui, który odzyskał

---

<sup>45</sup> Por. M. Grant, *Gladiators*, London 2000, s. 21.

<sup>46</sup> Por. Plutarch z Cheronei, op. cit. 11.

<sup>47</sup> Informacje na temat obsady i twórców za:

[http://spartacus.wikia.com/wiki/Spartacus\\_Wiki](http://spartacus.wikia.com/wiki/Spartacus_Wiki) [25. 08. 2012].



wolność, walcząc na arenie, mówi wprost o tym, że sprawa Spartakusa jest beznadziejna. Uważa, że w ten sposób nie zdobędzie on wolności, a tylko skaże podążających za nim ludzi na śmierć. Natomiast inny z gladiatorów, dawnych kompanów Spartakusa, Ashur (Nick Tarabay), przebywający w *ludus* Batiatusa bardzo długo Syryjczyk, zdradził swych braci i sprzymierzył się z Rzymianami, pomagając śledzić i zabijać zbiegłych niewolników w zamian za majątek i wolność. Jednak wszyscy prości ludzie uwolnieni przez gladiatora, idą za nim pełni miłości i wiary w to, że mogą odmienić swoje życie. Oczywiście serial dostosowany jest do potrzeb dzisiejszych odbiorców, toteż zawiera tak popularne wątki zemsty i miłości (a także zemsty z miłości).

Rzecz jasna popularność tematu powstania Spartakusa oraz samych gladiatorów to nie tylko ogromna oglądalność serialu telewizji Starz. Wystarczy wspomnieć film *Gladiator* w reżyserii Ridleya Scotta z Russelem Crowe w roli głównej. Stał się on jednym z największych kinowych hitów i zdobył pięć Oscarów (w tym dla najlepszego aktora pierwszoplanowego i najlepszego filmu) oraz dwa Złote Globy (najlepszy dramat, najlepsza muzyka). Temat buntu niewolników zatem, urozmaicony wątkami osobistych motywacji poszczególnych postaci, miłości, zdrady, nienawiści i zemsty, jest nadal interesujący. A swoje początki bunt ma, jak widzimy, już w świecie starożytnym, gdzie człowiekowi nieobce były sprzeciw i walka o spełnienie marzeń i lepsze życie.

## **Bibliografia:**

### **Źródła:**

Appian z Aleksandrii, *Historia rzymska*, tłum. L. Piotrowicz, Wrocław 1957.  
Plutarch z Cheronei, *Żywoty sławnych mężów*, tłum. M. Brożek, Wrocław – Warszawa – Kraków 1996.

### **Opracowania:**

Baker A., *Gladiatoren. Kampfspiele auf Leben und Tod*, Munchen 2002.  
Fields N., *Spartacus and the Slave War 73-71 BC: A Gladiator Rebels Against Rome*, New York 2009.  
Grant Michael, *Gladiators*, London 2000.  
Gunther R., *Der Aufstand des Spartacus*, Berlin 1989.  
Kanz F., Grossschmidt K., *Head Injuries of Roman Gladiators*, „Forensic Science International” 2006, nr 3, ss. 207-216.  
Kyle D. G., *Sport and Spectacle in the Ancient World*, Oxford 2007.  
Matyszak P., *Wrogowie Rzymu*, tłum. U. Ruzik- Kulińska, Warszawa 2007.  
Nowaczyk B., *Powstanie Spartakusa*, Warszawa 2008.  
Spartacus Wikipedia, [on-line:]  
[http://spartacus.wikia.com/wiki/Spartacus\\_Wiki](http://spartacus.wikia.com/wiki/Spartacus_Wiki) [25.08.2012].  
Trow, M. J., *Spartacus: The Myth and the Man*. Stroud 2006.